

TARİHTE BİR İLK: PAŞINYAN-ALİYEV AÇIK OTURUMU

Tutku DİLAVER

Analist

14 Şubat-16 Şubat 2020 tarihleri arasında düzenlenen Münih Güvenlik Konferansı, bir ilke sahne oldu. Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev konferans esnasında düzenlenen bir açık platformda, bölgesel güvenlik açısından önemli bir konu olan Dağlık Karabağ çatışması hakkında ikili bir açık oturuma katıldılar. Aliyev ve Paşinyan'ın moderatörün sorularına verdikleri yanıtların ardından soru cevap kısmına geçildi. Bu açık oturumda birkaç başlık dikkat çekiciydi.

Bunlardan bir tanesi Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev'in, tarihi geçmişe, uluslararası hukuka ve mevcut sosyal duruma dayalı konuşmasıydı. Aliyev, Dağlık Karabağ sorununun ortaya çıkmasında etkili olan tarihi konjonktürü kısa ve öz bir biçimde özetledi. Çarlık Rusya döneminde var olan Karabağ Hanlığının İranla imzaladığı Türkmençay ve Gülistan Antlaşmalarının bugünkü sorunun oluşumunda etkili olduğundan bahsederek, o dönemdeki antlaşmalara bakıldığında Ermeni nüfusla ilgili hiçbir bilgiye rastlanmadığını söyledi. Ardından Sovyet yönetiminin Dağlık Karabağ bölgesini Azerbaycan Sovyet Sosyalist cumhuriyetine bağlayan kararına atıf yaptı ve Dağlık Karabağa verilen otonom statüden bahsetti^[1].

Pek çok akademik çalışmada ve siyasi tartışmada Dağlık Karabağ çatışmasının ortaya çıkışı, Sovyetlerin dağılması sonrasında Dağlık Karabağ Otonom bölgesinin bağımsızlığını ilan etmesi olarak gösterilir. Oysa Aliyev'in çatışmanın kökenine dair yaptığı bu giriş, sorunun uluslararası toplum açısından daha iyi anlaşılabilmesi için güzel bir zemin hazırlıyor.

Bu bilgiler ışığında, Aliyev'in konuşmasının devamında bahsettiği çatışmaların başlaması ve bölgedeki Ermeni nüfusun Türk nüfusu zorla yerinden etmesi gibi olaylar daha anlaşılır bir zemine oturuyor.

Ermenistan Başbakanı Paşinyan'ın ise daha konuşmasına başlar başlamaz, Aliyev'in verdiği tarihi referansları bir kenara bırakıp iki bin yıl önceye Roma dönemine gitmesi, Ermenistan'ın uzlaşmaz tavrını bir kez daha gözler önüne serdi. Paşinyan, Aliyev'in sorunu tarihe dayandırmasının bir anlamı olmadığını, eğer tarihe gidilecekse, Ermeni Kralı Büyük Tigran'ın Roma komutanı Pompey ile müzakere ederken daha ortada Azerbaycan diye bir ülkenin dahi olmadığını söyledi. Hatta eğer bu kadar geriye gidilecekse, kendisinin M.Ö. 4e yılına kadar gidebileceğinden bahsetti. Tarihi yaklaşımın bir kenara bırakılmasını

söyleyerek, Sovyetler döneminde Dağlık Karabağ Otonom Bölgesiyle ilgili alınan karar değindi. Aslında Kafkasya Bürosunun kararda Dağlık Karabağ bölgesini Ermenistana bağladığını, fakat daha sonra Stalin, Lenin ve Atatürkün ortak planıyla bu kararın Moskovada değiştirildiğinden bahsetti. Paşinyan benzer bir yaklaşımı Hocalı katliamıyla ilgili ifadelerinde de sergiledi. Ayaz Mutallibovun verdiği röportajlara dayandırarak, katliamın Azerbaycandaki muhalefet tarafından desteklendiğini söyledi. Son olarak Paşinyan, Birleşmiş Milletlerin (BM) Dağlık Karabağ çatışması hakkındaki kararlardan bahsetti. Kararların geneline bakıldığında ateşkesin sağlanmasına yönelik olduklarını, ancak 884 nolu karardan da anlaşılacağı üzere, Azerbaycanın ateşkesi bozup topraklarını kaybettiğini söyledi[2].

Paşinyanın herhangi bir belgeye dayanmayan bu iddiaları, komplo teorilerinden öteye gidebilecek bir iddialar değil. Zira ne Dağlık Karabağın Ermenistana bağlandığına dair ne de Hocalıda katliamın Azerbaycan muhalefeti tarafından organize edildiğine dair delil bulunmuyor. Tam bu noktada, Ermenistanın eski Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyanın Araştırmacı Thomas de Wall ile yaptığı röportajı da hatırlatmak gerekiyor. Bilindiği üzere, Sarkisyan, söz konusu röportajında;

Azerbaycanlılar Ermenilerin sivil halka karşı katliam yapmayacağını düşünmekteydiler. Biz bunu Azerbaycanlılara şaka yapmadığımızı göstermek amacıyla, ibret olsun diye yaptık.[3] ifadelerinde bulunarak, olayın Paşinyanın göz ardı etmek istediği kısmını anlatıyor.

Bu noktada, Münih konferansının başka bir oturumunda, Ermenistan Cumhurbaşkanı Armen Sarkissianın kuantum politika üzerine yaptığı yorumları not düşmekte fayda var. Armen Sarkisyan söz konusu konuşmasında, bir fizikçi olarak, Theodore Lewis Beckerin bahsettiği şekliyle, kuantum teorisinin hayatın her alanına uygulanabileceğini ve politikasının da bu alanlardan biri olduğunu söyledi[4]. Dünyanın her yerinde pek çok olay olduğunu ancak insanların artık hangi olaya ne şekilde tepki vereceğinin kestirilmesinin zor olduğunu sözlerine ekledi. Dolayısıyla bu yeni dünyada politika da, bugüne kadar bilinegelen kurallardan farklı şekilleniyor.

2016 yılında Oxford sözlük tarafından yılın kelimesi olarak seçilen post-truth (post-olgusal algı) kavramı da aslında bu kuantum politika teorisini destekleyebilecek bir felsefe. Zira post-truth kavramı da, nesnel hakikatlerin belirli bir konu üzerinde kamuoyunu belirlemede duygulardan ve kişisel kanaatlerden daha az etkili olması durumu olarak tanımlanıyor[5]. Ermenistanda özellikle Kadife Devrim gerçekleşikten sonra Paşinyanın uyguladığı politika ve kullandığı dil de bu iki kavram etrafında şekilleniyor gibi görünüyor.

Paşinyan, Münih Konferansındaki beyanlarından da anlaşılacağı üzere, günlük siyaset yapan gazetelerde yazılan bilgileri sanki bir gerçeklikten bahsediyormuş gibi aksettirmeye çalışıyor. BMGK kararları gibi herkesin ulaşabileceği ve içeriği konusunda tereddüde yer bırakmayan metinleri, kendi istediği açıdan aktararak ve bu ifadelerini pek çok platformda da tekrar ederek, gerçeği yeniden icat etmeye yani post-olgusal algı yaratmaya çalışıyor. Diğer bir örnek olarak, Paşinyanın Dağlık Karabağ çatışmasının mevcut formatındaki taraflara Dağlık Karabağın sözde yönetimini de eklemeye çalışması gösterilebilir. Her platformda Dağlık Karabağın Ermenistandan bağımsız kararlar alan bir ülke olduğunu

söylemesi ve masaya davet edilmesi gerektiğini eklemesi, kamuoyunun algısına bu fikri yerleştirmek ve gerçekleşmesini sağlamak. Ancak, Dağlık Karabağ çatışmasının ilk yıllarından itibaren çözüm sürecinde görev almış Amerikalı diplomat Matthew Bryzanın da söylediği gibi Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının (AGİT) masada belirlediği taraflar tartışmaya açık değil[6]. Dağlık Karabağ çatışmasının tarafları Azerbaycan ve Ermenistandır.

Paşinyanın Münihteki konuşmasında yer vermediği ancak mutlaka her fırsatta dile getirilmesi gereken önemli bir konu da Dağlık Karabağ etrafındaki yedi rayonun Ermenistan tarafından işgal edilmesidir. Aliyev soru cevap kısmında moderatör tarafından kendisine yöneltilen soru üzerine bu konuya dikkat çekmiştir. Dağlık Karabağ ve etrafındaki 7 rayonun işgali Ermenistan vatandaşı milliyetçi askerler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki dış politika farklılıklarını bu konferansta devlet temsilcilerinin üzerinden değerlendirecek olursak, Aliyevin tutarlı bir tarihi arka plana, antlaşmalara, belgelere ve kanıtlara dayanan anlatımı daha makul bir tutum olarak görünüyor. Ermenistanın siyaseti ise haklı temeller üzerine kurulu olmadığı ve gerçekleri taraflı yansıtmaya devam ettiği sürece sürdürülebilir görünmüyor. Münih konferansı sonrasında Ermeni basınında Aliyev-Paşinyan açık oturumuyla ilgili bir takım yorumlar yapılarak, Aliyevin dile getirdiği konularda inkârcı yorumlar yapılıyor[7]. Yıllardan beri Ermenistanın Dağlık Karabağda sürdürdüğü saldırgan politikayı meşrulaştırmaya çalıştığı görülüyor. Ermenistanın Dağlık Karabağdaki varlığının, self-determinasyon hakkını kullanan sivillerin Azerbaycan tarafından saldırıya uğramasının önüne geçmek amacıyla olduğu iddia ediliyor[8]. Ancak 1992den beri devam eden Ermeni yönetiminin yerinden ettiği Karabağlı Azerbaycan Türkü nüfusun yaşadıklarını göz ardı etmek, Paşinyanın Münih'te iddia ettiği gibi çok taraflı bir çözüm bulunmasının önünü açacak gibi görünmüyor.

Kalıcı bir barışın sağlanabilmesi ve bölge halkının normalleşebilmesi için Ermenistanın bu tutumun değişmesi ve bugüne kadar uyguladığı askeri ve siyasi politikaların sorumluluğunu alması gerekiyor. Levon Zekiyanın Kayıp Kentten Manevi Vatana başlıklı Ermeni tarihi ve kültürünü anlattığı kitabında da belirttiği Ermenistandaki uzlaşmaya karşı duyulan neredeyse irsi bir tiksinti[9] durumunun artık son bulması gerekiyor. Tarih Münih konferansındaki oturumdan, gerçek anlamda yapıcı diyalogun ancak ve ancak uzlaşmacı tavrın benimsenmesiyle kurulabileceği anlaşılıyor. Paşinyanın, selefleri Koçaryan ve Sarkisyan'dan farklı olarak, onların yönetimlerinde kullandıkları ve Paşinyanın kendisinin benimsemediği söylemlerden uzak durması gerekiyor.

**Fotoğraf: Sabah*

[1] Armenian, Azeri Leaders Spar Over Karabakh,Azatutyun Youtube Kanalı, 17 Şubat

2020. https://www.youtube.com/watch?v=7_VXEhG6hmQ&t=92s .

[2] Armenian, Azeri Leaders Spar Over Karabakh, *Azatutyun Youtube Kanalı*.

[3] A President, an Interview, and a Tragic Anniversary, *Carnegie Europe*, 24 Şubat 2012, <https://carnegieendowment.org/2012/02/24/president-interview-and-tragic-anniversary/9vpa>.

[4] President Armen Sarkissian's working visit to the Federal Republic of Germany, *Ermenistan Cumhurbaşkanlığı Resmi İnternet Sitesi*, 14 Şubat 2020. <https://www.president.am/en/foreign-visits/item/2020/02/14/President-Armen-Sarkissian-working-visit-to-the-Federal-Republic-of-Germany/>.

[5] Stewart Lockie, Post-truth politics and the social sciences, *Environmental Sociology*, 23 Aralık 2016. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23251042.2016.1273444>.

[6] Matthew Bryza: Baku, Yerevan only parties to Karabakh conflict , *Mena Haber Ajansı*, 19 Şubat 2020. <https://menafn.com/1099727724/Matthew-Bryza-Baku-Yerevan-only-parties-to-Karabakh-conflict>.

[7] Ex-Armenia official: I am disappointed with Pashinyan-Aliyev debates, *Armenian News*, 1 Şubat 2020. <https://news.am/eng/news/560627.html>.

[8] Pashinyan gave 'weak response' to Aliyev at Munich summit, Paris-based analyst claims , *Tert*, 19 Şubat 2020. <https://www.tert.am/en/news/2020/02/19/Minasyan/3214053>.

[9] AVİM, Kitap Değerlendirmesi: Kayıp Kentten Manevi Vatana, *Avrasya İncelemeleri Merkezi*, 28 Haziran 2018. <https://avim.org.tr/tr/Yorum/KITAP-DEGERLENDIRMESI-KAYIP-KENTTEN-MANEVI-VATANA>.

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM □ katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "TARİHTE BİR İLK: PAŞINYAN-ALİYEV AÇIK OTURUMU." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 12. Şubat 27. Erişim Nisan 29, 2026. <https://avim.org.tr/tr/Yorum/TARİHTE-BİR-ILK-PASINYAN-ALİYEV-ACIK-OTURUMU>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır